

UREDNIŠTVO IN UPRAVA
Videm - via San Daniele, 88
Tel. 53263 - Poštni predal 186
Glavni in odgovorni urednik
VOJMIK TEDOLDI
Tiskarna T. Marioni - Videm

MATAJUR

GLASILO SLOVENCEV V VIDEMSKI POKRAJINI

N A R O Č N I N A :
Za Italijo: polletna 600 lir -
letna 1000 lir - Za inozemstvo:
polletna 800 lir - letna 1500 lir
Oglasi po dogovoru.
Posamezna številka 50 lir

Leto XVIII - N. 10 (369)

Udine, 31. maja 1967

Izhaja vsakih 15 dni

INTERPELACIJA V RIMSKEM PARLAMENTU

Za slovensko šolstvo v naši pokrajini

Mar se beneški Slovenci razlikujejo od Slovencev v tržaški in goriški pokrajini? Podtajnik pri ministrstvu za šolstvo Caleffi se je popolnoma izognil vprašanju, ki mu ga je zastavil senator Vidali glede uvedbe slovenskih šol v videmski pokrajini

Senatorja KPI Vittorio Vidali in Lorenzo Ruffi sta pred časom vložila v rimskem senatu interpelacijo, v kateri sta se zavzela za uvedbo slovenskih šol za Slovence v Videmski pokrajini.

Na odgovor o tem vprašanju sta morala dlje časa čakati. Pred kratkim je v senatu odgovarjal na njuno interpelacijo podtajnik v ministrstvu za šolstvo senator Caleffi, ki je v odgovoru na interpelacijo izjavil, da ni bila postavljena nikakršna zahteva glede slovenskih šol v Videmski pokrajini in da tudi v krajevnem merilu ni čutiti nikakršne potrebe po takih šolah. Dejal je, da zato velja zakon o slovenskih šolah št. 1012 z dne 19. julija 1961. leta samo za tržaško in goriško pokrajino.

V nadaljevanju svojega izvajanja je senator Caleffi obširno govoril o tem da je državna uprava v skladu z načeli v korist manjšine pričela z vsi odgovornostjo in dobro voljo reševati nekatere obveznosti glede organizacije in delovanja slovenskih šol. Tako so, po njegovih besedah, glede osnovnih šol uredili urnike, učne in izpitne programe in pri šolskih skrbništvih v Trstu in Gorici je bil ustanovljen za učitelje poseben stalež kot predvideva člen 5. omenjenega zakona. Glede slovenskih srednjih šol pa je senator Caleffi poudaril, da še niso bili izdelani vsi formalni ukrepi, katerih je odvisna ureditev staležev v raznih šolah kakor tudi zasedba stalnih mest ter predpisi glede izpitov za habilitacijo spričo posebnih navodil, ki veljajo za te šole.

Končno je podtajnik Caleffi govoril o šolskih knjigah in dejal, da so glede slovenskih šol nastale težave, predvsem, ker založbe niso prišle s ponudbami. Za letošnje leto so izpopolnili vrzel s ponatisom čitank, ki so jih že uporabljali v prejšnjih letih ali pa so uporabili preostale izvide prejšnjih izdaj. Vprašanje šolskih knjig bo rešeno tudi za srednje in ostale višje šole. Ministrstvo je odredilo ustrezna sredstva.

Senator Vidali seveda ni bil v celoti zadovoljen z odgovorom podtajnika Caleffija, ker mu v bistvu ni odgovoril na njegovo temeljno vprašanje glede uvedbe slovenskih šol za beneške Slovence v Videmski pokrajini.

V tej zvezi je senator Vidali dejal, da je treba opozoriti na poziv predsedniku republike, ki so ga podpisale vse organizacije slovenske manjšine. Prav tako je treba tudi opozoriti na člen 6. republiške ustave, v katerem je rečeno, da republika s posebnimi normami štiti jezikovne manjšine. Vidali je obžaloval, da se omenjeno pomembno načelo dejansko ne izvaja prav zato, ker niso bile izdane posebne norme, ki morajo zagotoviti etničnim manjšinam enakost pravic z ostalimi državljani.

Glede slovenske manjšine je italijanska vlada sprejela tudi specifično obveznost z londonskim sporazumom, ki bi ga bilo treba zaradi številnih vprašanj šele uveljaviti, kar povzroča manjšini seveda resne težave.

Senator Vidali je nato opozoril na razlike glede ravnanja s Slovenci v okviru dežele in obžaloval, da je pri sestavi posebnega statuta dežele Furlanije-Juljske Krajine ostalo pri splošnih stališčih in so opustili dobro priložnost, da bi izdelali konkretne norme, ki so nujne za uveljavitev ustavnega načela.

Posebni statut predvideva pomembne kriterije za ureditev vprašanj in senator Vidali je v tej zvezi navedel člene 2 b, 5 in 4 b v korist slovenske manjšine. Številnih omenjenih določb ne izvajajo, ali pa so jih popolnoma opustili. Tako se je zgodilo tudi glede pravnega priznanja šol s slovenskim učnim jezikom, ki je bilo sicer uvedeno s posebnim — čeprav zelo poznim — zakonom, ki pa je ostal na »odprtem morju« birokratskih težav številnih dekretov, ki jih ne izvajajo, šole pa se zato morajo boriti z vsakovrstnimi težavami.

Vidali je v tej zvezi kritiziral vla-

do levega centra, a je dodal, da je vedno pripravljen z dobro voljo sprejeti vsa dejanja, ki bodo koristila Slovincem, kot je bilo, na primer, imenovanje slovenskega svetovaleca v tržaški občinski odbor. Senator Vidali je zaključil svoja izvajanja s tem, da je treba slovenski manjšini v celoti zagotoviti njene pravice in da je treba le tako ocenjevati kulturnost italijanskih ustanov do slovenskega jezika, ki nikakor niso nekaj »manjvrednega«, temveč so italijanski državljani, ki govorijo drugačen jezik, so pa v pretežni večini dokazali svojo visoko civilizacijo in zvestobo demokratičnim idealom odporniškega gibanja proti fašizmu in nacizmu.

V tem smislu zares nimamo kaj dodatnega izvajanja senatorja Vidali, ki je upravičeno terjati odgovor na vprašanje: zakaj v Videmski pokrajini ni moč ustanoviti slovenskih šol, čeprav je ne samo pri nas, temveč po vsem svetu znano, da tudi na našem področju živi slovenska manjšina, ki kljub svoji stoletni prostovoljni pripadnosti italijanski državi v republikanski in protifašistični Italiji še ni dobila pravice do šol v svojem maternem jeziku. Mar se beneški Slovenci razlikujejo od goriških in tržaških Slovencev, da o Slovincih v matični deželi sploh ne govorimo?

Za zboljšanje gospodarstva v Beneški Sloveniji

“ENTE FRIULANO DI ECONOMIA MONTANA”, NAJ POSTANE INSTRUMENT NAPREDKA NAŠI POKRAJINI

Pred kratkim je bilo v Vidmu zasedanje ustanove »Ente friulano di economia montana«, ki je pregledalo dosedanje delo ustanove in načrtovala smernice ter naloge za prihodnost.

Pomembnost zasedanja omenjene ustanove je bilo predvsem v tem, ker se je začela ukvarjati tudi s perečimi in aktualnimi problemi gospodarstva v goratih predelih Beneške Slovenije. Predsednik ustanove Candolini je poleg tekočega poročila spregovoril tudi o položaju, ki je nastal ob ustanovitvi dveh novih sekcij za gospodarski razvoj gorskega področja in sicer sekcije Zgornji Tilmont-Bela in sekcije Cellina-Meduna, ki sta že organizirali posredovanje izboljšav v pretežnem delu pokrajine, medtem ko za severovzhodni del, to je Julijske predalpe, ali konkretnije, za Beneško Slovenijo, predvidevajo združniško sekcijo za urejevanje pogorij v okviru »Ente friulano di economia montana«.

V nadaljevanju svojega izvajanja je predsednik Candolini na zborovanju poudaril, da mora ustanova tako uskladiti svoje načrte, da bo usmerila in pospešila svojo akcijo predvsem k zboljšanju gospodarstva v Julijskih predalpah. Zato vsebujejo načrti predvsem aktivnost v smeri izboljšanja sedanjega stanja v Benečiji, to je razvoj primarnega sektorja kmetijstva (gozdovi, živinoreja in seveda ostale dejavnosti). Z razvojem drugih gospodarskih sektorjev, v glavnem turizma, obrti in industrije in razvojem splošnih služb (vzgoja, zdravstvo, aktivnosti v prostem času), torej na način, ki naj bi organsko in celotno zajel probleme Beneške Slovenije, nameravajo tako dvigniti življenjski standard prebivalstva v goratih predelih, konkretno pri nas, ki je trenutno pod močnim pritiskom gospodarske depresije in nazadovanja. Vsekakor stojijo pred ustanovo precejšnje naloge, ki niso samo gospodarskega pomena za dviganje iz zaostalosti naših krajev, temveč pomenijo tako tudi velikpolitičen in human problem človeške solidarnosti, ki je zadočila svoj odločen odziv tudi v ne-

davni papeški encikliki o napredku narodov.

Zato lahko torej upravičeno pričakujemo, da bo ustanova »Ente friulano di economia montana« v kratkem zares postala instrument napredka naše pokrajine, še posebej pa prispevala k razvoju Beneške Slovenije, ki trenutno dejansko gospodarsko propada in stagnira.

Godbeniki iz Tržizma v Ljubljani

V nedeljo, 21. maja, je gostovalo v Ljubljani 35 godbenikov znane »Bande cittadine di Tricesimo«. Godbo na pihala sestavljajo vneti ljubitelji glasbe iz Tržizma in okoliških vasi. Za svoj program nastopa v Ljubljani so si godniki iz Tržizma izbrali furlanske in folklorne pesmi, ki so zelo navdušile prisotne ljubljance.

»Banda cittadina di Tricesimo« je nastopila na odprtem prostoru pred Gospodarskim razstaviščem v Ljubljani in dopolnjevala program poklicne godbe Ljudske milice iz Ljubljane. Tako so imeli v nedeljo ljubljanci res priložnost poslušati dober in zanimiv promenade koncert. Godbeniki iz Tržizma so izjavili, da so zelo radi odšli na gostovanje v Ljubljano, ker upajo, da jim bodo ljubljanski kolegi lahko v kratkem vrnil obisk v Tržizmu in tukajšnjemu prebivalstvu predvajali svoj spored nacionalnih slovenskih pesmi in skladb.

(dž)

550 milijonov lir za bonifikacije v naših hribovskih krajih

Ministrstvo za kmetijstvo je dalo na razpolago deželni upravi tri milijarde lir za izboljševalna dela v hribovskih krajih in sicer za bazen Tilmenta in Bele eno milijardo in 900 tisoč lir, za bonifikacijo bazena Cellina-Meduna 550 milijonov lir, za gorski bazen Julijskih predalp pa tudi 550 milijonov lir.

S temi fondi bodo popravili predvsem obrečne nasipe in uredili rečne struge v krajih, ki jih je poškodovalo neurje.



LAZE PRI ČRNEJI - Naš fotoreporter je tokrat obhodil tudi dolino Črneje (občina Neme) in ujel tale posnetek: sredi vasi stoji ob cesti tabla z napisom »PERICOLO DI FRANE« (nevarnost zemeljskih plazov), ker je Reka izpodjedla cestno dno. To je edini ukrep, ki ga je vzela občina, namesto da bi popravila cesto

NEMIRNI SREDNJI VZHOD

Spet smo priča napetosti in naglemu slabšanju položaja na Srednjem vzhodu. Na eni strani arabski svet, na čelu s Sirijo in ZAR, na drugi pa Izrael, za katerem je slutiti temne mahinacije zahodnih kapitalističnih sil. Tudi Sredozemlje ob obalah Libanona, Izraela in Sinajskega polotoka je nemirno: ameriška šesta flota križari v bližini teh obal, vmes pa se pojavljajo tudi močne enote sovjetske vojne mornarice.

In potem je tu še odhod »modrih čelad« s Sinaja, ali konkretnije z izraelsko-egiptovske meje, kjer so več kot deset let stale v imenu Organizacije združenih narodov na resnični straži miru. Na zahtevo predsednika ZAR Naserja je čete Združenih narodov, med katerimi je bil tudi jugoslovanski bataljon, odpoklical generalni sekretar OZN U Tant na zahtevo predsednika Naserja. Tako si danes na Sinajski meji spet stoje iz oči v oči izraelski in egiptovski vojaki.

Vzdušje na Srednjem vzhodu je torej napeto, postalo je spet potencialni sod smodnika in grozi, da se spremeni v drugi Vietnam, tokrat neprimerno bližje Evropi in tudi neprimerno bolj zadevajoč Evropo.

Od nesrečne sueške epizode izpred desetih let, ko so Izraelci ob podpori Angležev in Francozov bojovito začeli svojo sueško avanturo in jo prav tako neslavno končali stojimo zdaj spet pred zapletom dogodkov na istem področju. Nemirni Srednji vzhod, ki odločno koraka v smeri socializma pod vodstvom ZAR, se znova spopada z najbolj reakcionarnimi silami, ki jih v nekaterih arabskih državah kot Jordaniji in Saudski Arabiji predstavljajo skrajno nazadnjaški in fevdalni kraljevski režimi. Na drugi strani je to področje sila pomembno za zahodne velesile tako s strateškega kot tudi gospodarskega stališča. Arabsko področje Srednjega vzhoda skoraj plava na nafti, in, kaj pomeni nafta v današnjem gospodarstvu, ni treba še posebej poudarjati. Na drugi strani pa je prav na tem področju viden tudi velik zamah in napredek socializma, ki zajema čedalje več arabskih držav in s tem seveda ogroža zahodne pozicije z ekonomskega kot političnega stališča. In Izrael, to jabolko spora na Srednjem vzhodu, naj bi spet poslužil kot trojanski konj zahodnim imperialistom, da bi zavrl napredek, ki ga ni moč zaustaviti, zavrl, pa četudi za ceno vojnega spopada. Toda napredne in miroljubne sile v svetu kot tudi razpoloženje široke svetovne javnosti proti reševanju perečih problemov z orožjem, so zagotovilo, da verjetno na Srednjem vzhodu le ne bo prišlo do odkritega krvavega spopada, čeprav s tem ni rečeno, da bi odpravili napetost in razrešili vse probleme. Vendar smo lahko kljub temu optimisti, čeprav je treba biti v tem primeru tudi skrajno previden in zadržan, kajti Srednji vzhod je trenutno res nemiren in grozeč oblak na že tako vihnem političnem področju, ki mu pravimo naš svet.



IZ NADISKE DOLINE

Zaščitili bodo ribolov v Nadiži

Upravni svet vodstva Zveze športnih ribičev »Val Natisone« je na svoji zadnji seji zopet razpravljala o potrebi, da bi ustanovili lovsko rezervno v Nadiži in vseh njenih pritokih. To bi bilo potrebno ukreniti predvsem zato, da bi se zaustavilo pretirano uničevanje rib, kajti dogaja se, da jih nekateri pobijajo celo s klorom in električnim tokom, in tudi da bi ribolov privabljal turiste, kakor je to v sosednji Sloveniji v Soški dolini.

Svet je ob koncu sestanka imenoval Pia Makoriča za predsednika Zveze.

Demografsko gibanje v čedadski občini

Meseca aprila je bilo v čedadski občini tako-le demografsko gibanje: rodilo se je 9 otrok, umrlo je 12 oseb, v občino se jih je priselilo 30, izselilo se jih je 31, porok pa je bilo 10. Dne 30. aprila je čedadsko občina štela 10.767 ljudi (5.203 moških in 5564 žensk).

Sv. Peter Slovenov

Kosca zopet prestopila bregove

Te zadnje dni, ko je močno lil dež, je Kosca zopet prestopila bregove in napravila v okolici Ažle precej škodo na okoliških travnikih in poljih. Tu so sicer napravili v preteklosti že več del ob obrežju, a jih bo treba napraviti še, ker drugače bo škoda vedno večja. Domačini imajo še vedno upanje, da bodo oblasti enkrat dale dovolj denarja, da bodo izvedli v celoti vse obrečne nasipe, in ne na obroke, kot se to sedaj dogaja.

Nevaren plaz

Pretekli teden so prišli v Špetter deželni funkcionarji, da so si ogledali cesto, ki veže Dolenji Brnas s Kosto, ker grozi tukaj zemeljski plaz, ki bi lahko zasul cesto. Izjavili so, da bodo poskrbeli, da bo v kratkem odpravljena ta nevarnost. To delo bo stalo poldrugi milijon lir.

Priprave za »sagro« v Špetru

Ceprav manjka še cel mesec do praznika sv. Petra, ko bo v Špetru »sagra«, so že začeli s pripravi. Pred dnevi se je sestal odbor turističnega društva, da so razpravljali o programu, ki bo letos jako pester. Sklenili so tudi, da se bo letošnja »sagra« vršila v znamenju »gubance«, kajti podelili jo bodo vsem udeležencem. Ob tej priliki se bodo tudi domači boksarji pomerili z avstrijskimi. Priredili bodo tudi bogat srečolov, ples, igrala bo godba beat, ob zaključku pa bodo prižgali tudi umetni ogenj.

Nesreča

V bolnico so morali peljati 51 letnega Petra Gošnjaka iz Ažle, ker je padel in se močno udaril v glavo in si nalomil nekaj reber. Ozdravil bo v treh tednih.

Podbonesec

Praznik šmarnic v Vrhu

Na binkošno nedeljo je bilo v Vrhu, ki leži precej visoko v hribu nad desnim bregom Nadiže, zelo veselo, ker je prišlo v vas dosti ljudi iz Nadiške doline, Čeda in tudi iz Vidma. V Vrhu namreč že več let sem organizirajo praznik šmarnic, ki jih je v tej okolici zares dosti. Veselemu razpoloženju je mnogo prispevalo

tudi vreme, ki je bilo prav ta dan izredno lepo.

Nov zdravniški ambulatorij v Podbonescu

Pred nedavnim je občina dala v zakup gradnjo novega zdravniškega ambulatorija v Podbonescu, ki bo stal 5 milijonov in 500 tisoč lir. Vse stroške za to zares potrebno delo bo krila deželna uprava.

Sv. Lenart

Uredili bodo pokopališče in cesto

Ministrstvo za javna dela je dodelilo šenlenarški občini en milijon in 387 tisoč lir za ureditev pokopališča in ceste. Na delo bodo vzeli 15 delavcev ki bodo zaposleni 50 dni.

Izredno dober ribolov

V hudourniku Erbeču je pred dnevi ulovil 47 letni Franko Lauretič iz Dolenje Merse kar dva in pol kilograma težko postrv. Tako velikih rib ni mnogo v naših vodah in zato se je o tem dogodku dolgo govorilo med domačimi in tujimi ribiči.

TAVORJANA

Praznik drevja

Pretekli teden so se šolarji iz Tavorjane udeležili tradicionalnega praznika drevja, ki se je letos vršil v kraju, ki ga imenujejo »Di Qual«. Šolarji so po blagoslovu drevja, ki ga je opravil domači župnik Tullio Dreossi, posadili več kot sto mladih dreves. Med cerimonijo so prepevali himne in recitali poezije. Prisotni so bili tudi predstavniki občinskih oblasti in druge osebnosti, med katerimi tudi šolski inšpektor dr. Picot, didaktični ravnatelj dr. Faleschini in občinski zdravnik.

Za javna dela

Občinska administracija je tele dni dosegla pri »Cassa Depositi e Prestiti« 12 milijonov in 500 tisoč lir posojila, s katerim bo sedaj dala izvesti nekaj javnih del.

IZPOD KOLOVRATA

REMO BERGNACH

žrtev prometne nesreče v Belgiji

Pretekli teden smo spremili k zadnjemu počitku 19 letnega Rema Brgnacha iz Krasa pri Dreki, ki je postal žrtev prometne nesreče v Clarousse (Belgija). Remo, ki je odšel v tujino še pred leti s starši, ki so si tam našli zaposlitev, je imel mnogo lepih načrtov za bodočnost, katero je imel mnogo zaupanja, a smrt, ki mu je vzela življenje v cvetu mladosti, je prekrizala vse.

Vest o njegovi tragični smrti je globoko odjeknila ne samo v dreški občini, ampak po vsej Nadiški dolini. Pogreba se je udeležilo izredno dosti ljudi tudi iz okoliških vasi.

V občini Grmek bodo izvedli več javnih del

Pred nedavnim se je sestal pod predsedstvom župana Zufferlija občinski svet, da so med drugim potrdili proračun za tekoče leto, ki je izenačen in znaša 83 milijonov 885 tisoč lir, ker bodo razliko (4 milijone 965 tisoč lir) krili s posojilom.

V proračunu so vključeni stroški, ki jih bodo imeli za izvedbo

Najprvo bodo napeljali kanalizacijo v Tojanu, Ronkih in v Kosti.

Veriga nasreč

Pretekli teden se je dogodilo pri nas več nesreč. V čedadsko bolnico so morali peljati 42 letnega kmeta Jožefa Cudicia iz Tavorjane, ker mu je stroj za rezanje krme odrezal meziniec. V bolnici so izjavili, da bo ozdravil v treh tednih.

Pri delu se je ponesrečila tudi 59 letna Erminija Malignani. Ranila se je v obraz z zelo ostrim siriščem. Ozdravila bo v 15 dneh.

V zelo resnem stanju so prepeljali v videmsko bolnico 24 letnega zidarja Arduina Cassino iz Ronk, ki se je z avtomobilom ponesrečil blizu Čampeja. Dobil je možganski pretres in več hudih poškodb po telesu.

Nesreča ne počiva

Zelo hudo se je ponesrečil pri delu 24 letni mizar Luigi Landelli iz Tavorjane. Skobeljni stroj mu je odrezal palec in kazalec leve roke. Takoj so ga prepeljali v čedadsko bolnico, kjer so zdravniki izjavili, da bo ozdravil, če ne nastopijo komplikacije, v enem mesecu.

Ponesrečil se je v šoli tudi 11 letni Maurizio Cudicio. Med odmorom je tako nesrečno padel na tla, da si je močno poškodoval desno koleno. Ozdravil bo v dveh tednih.

Fojda

Ureditev rečne struge in nasipov

Pretekli teden so prišli v Fojdo nekateri tehniki od deželnega prisedništva za kmetijstvo, ki so jih spremljali zastopniki naše občine, da so pregledali hudournik Grič, ker nameravajo, poglobiti rečno strugo in zgraditi obrečne nasipe. Kot znano, ta hudournik večkrat prestopa bregove in napravja škodo vsej okolici.

Prometna nesreča

Precej močno se je poškodovala pri prometni nesreči 25 letna Pina Corussi iz Raščaka. Padla je z motorja in dobila več ran po glavi in si tudi zlomila levo ključnico. Ozdravila bo v enem mesecu.

AHTEN

Prispevek dežele za ceste

Dežela Furlanija-Juljska krajina je prav v teh dneh nakazala naši občini 20 milijonov lir prispevka za popravilo občinskih cest. Ljudje, posebno tisti, ki živijo v hribovskih vaseh kot so Subid, Malina in Prosnid, upajo, da bodo najprvo popravili cesto, ki vodi skozi njihovo vas, kajti ta je že tako slaba, da je nevarno voziti po njej.

Dežela je poleg tega nakazala še osem milijonov lir, to je 70 procent na celotne stroške, ki jih bodo porabili za napeljavo kanalizacije.

Z deli bodo pričeli v kratkem.

IZ TERSKE DOLINE

Za poglobitev turističnega in kulturnega sodelovanja

Srečanje županov iz Čente in Tolmina na Mostu na Soči

Preteli teden sta se na Mostu na Soči sestali delegaciji občine Čenta in občinske skupščine Tolmina. Delegaciji, ki sta šli po sedem članov sta vodila župan občine Čenta Giuseppe Zanutti in predsednik občinske skupščine Tolmina Franc Skok.

Predstavniki občin ob videmskem mejnem sektorju so se pogovarjali o sodelovanju na turističnem ter kulturno-sportnem področju. Dogovorili so se, da bodo v kratkem vzpostavili avtobusno progo med Bovcem in Čento, na kateri naj bi vozil avtobus vsaj dvakrat tedensko. Sklenili so tudi, da si bodo izmenjevali folklorne skupine ter prirejali športna srečanja.

Nadalje so ustanovili posebno komisijo, ki jo sestavljajo predstavniki obeh območij, da bo pripravila vse potrebno za tiskanje skupnega turističnega prospekta, ki bo zajemal na eni strani Čento in njeno okolico, na drugi strani pa zgornje Posočje.

V okviru dobrih prijateljskih odnosov med Italijo in Jugoslavijo in z namenom, da se tudi neposredno ob meji vzpostavijo stiki ter rešujejo skupna vprašanja, so navezale koristne stike številne občinske uprave. Na naj-severnejšem delu meje vzdržujeta plodne stike občine Trbiž, Jesenice in Radovljica. Čenta in Tolmin sta te stike še bolj okrepila ter jima dala novo vsebino.

Iz Kanalske doline

Zupani iz Jesenic in Radovljice na obisku v Trbižu

Pred dnevi so trbiški župan dr. Di Gallo, občinski tajnik rag. Urli in direktor turističnega društva Olif sprejeli župana iz Jesenic učitelja Zvana Franca in radovljiskega župana adv. Kajdiža Stanika. Z njima sta bila tudi prejšnja župana in sicer Ludvik Slamnik in Franc Jerč.

Med razgovori, ki so se vršili na občini, je trbiški župan želel novoizvoljenima županoma, da bi se tudi onadva, kakor njuna prednika, zavzemala, da bi se medsebojni odnosi obeh sosednjih dežel še bolj poglobili in utrdili. Župana sta odgovorila, da bosta ukrenila vse potrebno, da se bo nadaljevala že začrtana pot.

Gostje so potem odšli v Celovec, kjer so se srečali s tamkajšnjimi občinskimi upravniki tega mesta.

Stiristo milijonov lir za javna dela

Prejšnji teden se je sestal v Trbižu občinski svet, da so razpravljali predvsem o programu javnih del, ki jih nameravajo izvesti v tem letu. Najbolj se mu di urediti obrečne nasipe ob hudourniku, ki teče iz Rabeljskega jezera in ob hudourniku »Bartolo« pri Trbižu, ki je povzročil lansko jesen veliko škodo okoliškimi poljem in travnikom. Vse te stroške bo prevzela v svoje breme dežela. Z regulacijskimi deli ob spodnjem toku hudournika »Bartolo« so že pričeli in bodo stala okoli 20 milijonov lir.

Tudi cesto, ki vodi proti Belopeškemu jezeru, zopet popravljajo. Razširili jo bodo na več krajih in odpravili nekatere ovin-

ke, nazadnje jo bodo pa še asfaltirali. To delo bo stalo več kot 100 milijonov lir. V zakup za 53 milijonov lir so dali tudi ureditev notranjih cest v Trbižu in okoliških zaselkih. V kratkem bodo uredili tudi Mrzli potok (Rlofreddo), kar bo stalo okoli 25 milijonov lir. Občina namerava urediti tudi šolske prostore in sicer najprvo v osnovni šoli v Rabeljnu, za kar je že namenila prvi obrok 9 milijonov lir.

Pred dnevi se je obrnil župan dr. Di Gallo na deželni odbor za urbanizem in javna dela, da je prosil, naj bi bile prošnje za izvedbo nekaterih javnih del čimprej rešene, kot prošnja za napeljavo kanalizacije v Trbižu (51 milijonov lir), gradnja 14 ljudskih stanovanj (53 milijonov lir), dograditev vodovoda v Rabelju (23 milijonov lir) in ojačenje vodovoda v Trbižu (40 milijonov lir).

V tem letu se bo torej, kot predvidevajo načrti, izvedlo v občini Trbiž za okoli 400 milijonov lir javnih del, ki jih bo v celoti krila država ali pa dežela.

Občina podarila parcelo za graditev novega otroškega vrtca v Trbižu

Zvedelo se je, da bodo v kratkem začeli z gradnjo novega otroškega vrtca v Trbižu, kajti sedanji prostori so zelo tesni in tudi ne odgovarjajo namenu. Dele je že prevzelo gradbeno podjetje Sandrini. Očinska administracija je podarila teren, kjer bodo postavili otroški vrtec, ki bo stal okoli 40 milijonov lir in bo lahko sprejel pod streho kar 120 otrok.

Iz pod Matajurja

Gradnja ceste na Matajur

Tele dni so pričeli z gradnjo nove panoramične ceste, ki bo vodila na vrh Matajurja in povezovala vas Matajur z Ložcem. Stroški za izvedbo tega pomembnega dela bodo znašali 110 milijonov lir. Nova cesta bo mnogo pripomogla za razvoj tako poletnega kot zimskega turizma po vsej okolici.

Načrte za to delo je pripravila pokrajinska ustanova za hribovsko gospodarstvo iz Vidma (Ente provinciale per l'economia montana), izvedlo jih bo pa neko privatno podjetje.

Oče šestih otrok obupal nad življenjem

Vso sovodenjsko dolino je globoko presunila žalostna vest, da si je vzel življenje 50 letni Marko Sekli iz Mašer, oče šestih otrok. Mož je bil že dlje časa živčno izčrpan, a nihče ni slutil, da je tako hudo in da bo storil obupen korak. Nekega jutra preteklega tedna je šel na podstrežje in se tam obesil. Ko so ga našli domači, so takoj poklicali zdravnika, a bilo je že prepozno. Bil je dober delavec in skrben oče, zato je toliko bolj vse zaboleda vest o njegovem tragičnem koncu.

Prometne nesreča

V bolnico je morala iti 17 letna Daniela Periovič, ker si je pri neki prometni nesreči zlomila desno nogo in dobila še več drugih poškodb po vsem telesu. Ozdravila bo v enem mesecu.

Gli Slavi del Molise

ROMA - Nella regione del Molise esistono tuttora tre paesi, dove si è conservata la lingua slava, più precisamente croata, fra i discendenti degli antichi profughi provenienti dall'altra sponda dell'Adriatico.

Per quanto non ancora accertato, sembra che questi Croati siano emigrati dalla Dalmazia in due ondate, prima nel secolo XII o XIII e poi nel secolo XV, quando irruperono i Turchi nella parte meridionale della Dalmazia.

Nel medio evo il numero dei paesi slavi in Italia fu assai più rilevante; infatti per quanto oggi la lingua slava sia parlata ancora solamente nei paesi di Acquaviva Collecroce, Montemitro e S. Felice del Molise, non è ancora scomparso il ricordo che fu parlata in altre località del Molise, come: Tavenna, Palata, Mafalda, San Giacomo degli Schiavoni etc. Dal Molise le antiche colonie slave proseguirono dall'altra parte del fiume Trigno, cioè negli AbruZZi ed oltre, spingendosi verso la zona di Ascoli Piceno.

Trovandosi isolati in una terra completamente italiana, senza nessuna possibilità di comunicazioni con la madrepatria, durante lunghi secoli la lingua croata è andata sempre più dimenticata.

Quello che oggi sopravvive è ben poco, tuttavia rappresenta per gli studiosi delle lingue una rarissima curiosità: questa gente croata parla un dialetto «stokavickavo» antico, usando moltissime parole già scomparse nella lingua odierna croata. Nessuno, fra numerosi scienziati, ha dedicato una cura particolare allo studio della origine di questa gente, nessuno ha fatto indagini negli archivi di Campobasso, Termoli od altrove, per risalire ai tempi in cui tali profughi sono affluiti in questa zona per stabilire in termini esatti la loro provenienza, il loro numero, per scoprire le vere cause di questa emigrazione etc. La letteratura che riguarda la storia e la lingua di queste colonie slave, per quanto numerosa (vari storici e linguisti italiani, austriaci, slavi, russi, tedeschi hanno scritto libri, opuscoli, articoli su questi argomenti) è raccolta sul posto, a diretto contatto con la popolazione, appoggiandosi esclusivamente alla tradizione popolare e pochissimi documenti trovati nel luogo. Dunque resta ancora oggi un vasto campo di indagini per scoprire i dettagli, rimasti ancora nascosti negli archivi statali ed ecclesiastici, nei centri amministrativi della regione del Molise.

In queste ultime tre località dove si parla ancora la lingua croata, la popolazione lotta disperatamente per non dimenticarla. Uno dei più celebri cittadini di Acquaviva-Collecroce, l'eroe italiano Nicola Neri, morto trentenne sul patibolo nel 1799 durante una rivoluzione contro i Borboni, accomiatandosi dai suoi compaesani che spesso visitava, diceva sempre: «Nemojte zgubiti naš jazyk» («Fate sì che non si perda il nostro idioma»).

La stessa cosa ha sentito da un vecchio corazziere della regina Elena, ancora vivente in Acquaviva. Elogiando la vecchia «sua» regina «Jelena Petrovic», il vecchio soldato mi supplicava, con la stessa intensità, di non dimenticare la lingua materna.

I maestri delle scuole elementari di Montemitro (sig. Giovanni Piccoli) e San Felice del Molise (sig. Angelo Genova), come pure il giovane studente M. Spadanuda di Acquaviva, hanno compiuto molti sforzi per salvaguardare la lingua slava di questi paesi. Oggi esiste già in due paesi un corso di lingua croata per i bambini. In fase di preparazione è la pubblicazione di un locale giornale scritto in slavo.

Con la costruzione di nuove strade (le strade attuali sono veramente trascurate) sarà più facile anche per gli studiosi stranieri

ri raggiungere questa zona, dove fra l'altro sorge uno dei più antichi e bei santuari: quello di Madonna del Caneto, unica basilica romana nel Molise.

Con canti popolari ancora non dimenticati, lavori con uso di telaio, vecchie chiese, incantevoli colline producenti un vino generoso, saporita cucina, non priva delle tracce della vecchia cucina slava, buona ed ospitale popolazione, questa zona rappresenta una curiosità eccezionale. Per quanto privi di qualsiasi albergo, esistono tuttavia sia in questi tre paesi slavo-molisani sia nel Santuario della Madonna del Caneto, ottime possibilità di sistemazione nelle case private, ripeto, molto ospitali e funzionali.

Da Roma, andando con la autostrada per Napoli fino a Cassino e successivamente con quella che va da Cassino a Campobasso, è possibile arrivare in quattro ore (è un percorso di circa 300 chilometri) nella zona di Acquaviva, Montemitro e San Felice del Molise. Dopo sole quattro ore di strada si trova un mondo antico

degli Slavi. Il viaggiatore curioso prova quasi un senso di avventura, qualche cosa al di fuori dello abituale e se conosce qualsiasi lingua slava, sarà immediatamente accolto con il benvenuto in slavo.

Più in là, verso Termoli, incomincia la zona dei paesi albanesi, ancora più in là verso le provincie meridionali, sono sistemati paesi dove si parla il greco antico. In questa zona dell'Italia meridionale, dove si parlano, una accanto all'altra, quattro lingue, dove fra i monumenti romani sorgono castelli normanni, svevi, ruderi greci, antiche chiese slave ed albanesi, troviamo un lembo di una piccola Europa, esistente nella lontana storia di questi popoli, ma già provata e funzionante. Per noi oggi, che siamo amici di una integrazione europea, è un argomento valido, per sostenere la nostra tesi, perché se funzionava ieri, funzionerà anche domani, funzionerà per sempre.

MIRO VAROS



Kapusou belin

Usak pozna bjele metulje (tice al' tičice se jim pravi tud par nas), ki že maja začnejo spoletavat po puoju an vartah. U cajtah teli metulji pridejo u cjelih rojih an hitro potlé ušafamo na zejé an broskvah usé puno gosenic, ki razjedajo listje an ga dostikrat pojejo do reber.

Metulji, ki se kličejo kapusov belin, imajo bjela krila (pjernice) an čarno teluo, sprednji zunanji vogali so čarni, samice (femine) pa imajo še po dve čarni piki. Gosenice so 3,5 centimetru duge, imajo čarno glavo an zeleno-armeno an čarno brjezasto teluo. Parvi rod nje tkaj nagobaren, zak' znesse jajca na travo, drugi rod pa je nagobaren, zak' znesse jajca od luja do otuberja na spuodnjo stran zejé, broskve an rjepe. U jeseni te gosenice zljazejo na debela al' zidove, se zabubijo an preživijo zimo.

Kako uničimo kapusou belin: pozimji muoramo ušafat bube u njihovih skrivališčih an jih uničiti. Pomladi an poljete se splača lovit metulje, kar pru radi djelajo otroc za zabavo. Poljete an jeseni pobjeramo jajca, ki so na spuodnji strani zejé an tud gosenice je trjeba pobjerat. Kjer ne muoremo napraviti tistega djela, jih špricamo s tobačno-savonovo raztopino. U 100 litru vode zmješamo 2 litra tobačne-ča estrata al' 150 gramu sjeròvega nikotina an prilijemo pou kila savona u likuidu, ki smo ga prej raztopil u gorki vodi. Špricamo lahko tud' z arzenikovimi preparati na primer 300 gramu arzenika na 100 litru vode, ki ji dodamo pou kila savona u likuidu, a tuo ne smjemo djelati malo cajta prej ko spravimo zejé, zak' tista voda je strupena, trjeba je špricati zadnjikrat najmanj šest tjednu prej ko poberemo par-djelek.

Kulk cajta lahko mouzemo brejo kravo

Dobrò rejene krave rjedkokrat zgubijo mljeko, većina ostanejo mouzne do storitve. Na usako vižo pa je potrebno tud par telih, de jih

ne mouzemo najmanj osam tjednu pred storitvijo. Izkušnje učijo, de se dobre mouzne krave popunoma pofarderbajo, če jih mouzemo ves cajt kar je breja an tuo poznamo hitro po storitvi, zak' majò malo mljeka. Z moužo pa muoramo ustaft tud zovoj tegà, zak nuca telé za se razvit tulku hrane u zadnjim cajtu brejosti, de bi se krava s teletom vred premalo hranila, če bi ji še mljeko jemal. Tud za bližnjo storiteu potrebuje krava već moči an glih u tistim cajtu, kar je ne mouzemo, se nabere tulku moči, de je po storitvi buj močna an mlječna.

Breji kravi muoramo ustavi moužo počas, an tuo nardimo na to vižo, de mouzemo namjesto dvakrat na dan samo ankrat na dan, čez tjedan dni pa nič več. De bomo vjedli u katerim cajtu se z moužo ustavi, se muora natančno zapisati cajt kadar je krava bla peljana h juncu.

Dost vode' ponuca naša žvina

Usak dobro vje, de obedna živa rječ na muore živjet brez vodé. Vo-da pa nje potrebna samuo za jo piť, ampa jo muoramo mjet tud za kuhat, prat an takuo naprej: nardil so ratingo, de usak človek ponuca usak dan oku 80 do 100 litru vodé. Tud žvina ima potrebo dost vode za pit an če ji ta manjka na muoremo od nje čakati velikih dobruot.

Donàs bomo povjedal našim kumetam dost vode ima potrebo na dan usaka odrasčena žvina, par tistem je u ratingi tud tista vodà, ki se ponuca za očedit hljeu.

	Na dan lit.	Ljetno m³
Konj	50—60	18—22
Krava, ki je samuo senuò	60—80	22—29
Krava, ki je pou sena, pou trave	30—50	11—18
Ouca	3—5	1—2
Prasé	20—25	7—9
Žvina, ki je samuo travo, tuo je poljete, ponuca za pou manj vode.		

«INTART» v Celovcu

Skupna likovna razstava umetnikov Koroške, Slovenije in Furlanije-Julijske krajine

V Domu umetnikov v Celovcu so pretekli teden slovesno odprli razstavo likovnih umetnikov iz treh sosednih dežel: Koroške, Slovenije in Furlanije-Julijske-krajine, ki so jo priredili pod naslovom «INTART» «Kunstverein für Kärnten» iz Celovca, «Društvo slovenskih likovnih umetnikov» iz Ljubljane in «Centro Friulano Arti Plastiche» iz Vidma.

Na njej sodeluje 11 likovnih umetnikov iz Koroške, prav tako 11 iz

Slovenije in 13 iz avtonomne dežele Furlanije-Julijske krajine. Iz naše dežele so: Afro, Altieri, Baldan, Dino Basaldella, Colo, Devetta, Florian, Mascherini, Mocchiutti, Max Piccini, Tavagnacco, Toso in Spacal.

Med umetniki, ki jih je v vsaki deželi izbrala posebna komisija, so zastopani slikarji, grafiki in kiparji, skupno pa obsega razstava okoli 160 del, kajti posamezni umetnik je smel prispevati največ pet slik oziroma skulptur. Ker glede umetniških smeri in slogov ni bilo nobenih omejitev, ta razstava nudi pregled sodobne likovne umetnosti treh dežel.

Razstava je mišljena kot stalna institucija, ki bi bila vsako leto v drugi deželi, seveda ob drugačni udeležbi razstavljalcev. Za zdaj je predvideno, da bo razstava «INTART» prihodnje leto v Vidmu, leta 1969 pa v Ljubljani.

Na dan otvoritve so podelili tudi vrsto nagrad, ki jih je prispevala vsaka dežela. Posebna mednarodna žirija je prisodila prvo nagrado razstave, ki jo podeljuje Koroška in znaša 18 tisoč šilingov, tržaškemu kiparju Marcellu Marscheriniju, za celotni ciklus razstavljenih del. Drugo nagrado, ki jo podeljuje Furlanija-Julijska krajina v višini 300.000 lir, je prejel slikar Vladimir Makuc iz Ljubljane za barvno jedkanico — Pokrajina z ženo. Tretjo nagrado, ki jo podeljuje Slovenija v višini 400.000 dinarjev, pa je prejel koroški slikar Hans Staudacher za oljno sliko «Poesie objective».

Razstava, ki bo trajala do približno sredi julija, bo gotovo vzbudila veliko zanimanje vseh ljubiteljev likovne umetnosti in je hkrati pomemben prispevek za poglobljanje kulturnih stikov med tremi sosednimi deželami.

Za zatiranje slinavke

Slinavka je znana vsem našim živinorejcem, ker močno ustavi mleko in včasih povzroči celo pogin živine. Vlada se že precej let trudi, da bi iztrebila to nevarno bolezen. Tako so lani cepili v severni Italiji vso govejo živino, staro nad štiri mesece. Letos je na sporedu še obširnejši načrt in sicer cepljenje vse goveje živine proti slinavki po vsej državi.

vaš čas pridobi vso svojo vrednost!

slovarudine

UDINE
Via Chiusaforte, 4
Tel. 54351 2, 3

Kupite najsolidnejše slovensko pohištvo, ki ga izdelujejo najbolj vešč mizarji iz svetovno renomiranega lesa. Projektirali so ga najbolj znani italijanski arhitekti.

Dobite ga po konkurenčnih cenah v TRGOVINI

«MEBLO»

KIDRIČEVA V NOVI GORICI

Kupcem s področja Furlanije - Julijske Benečije dostavimo že ocarinjeno pohištvo na dom in ga montiramo.

CENA IN KVALITETA BREZ PRIMERE v trgovini «MEBLO» v NOVI GORICI

FRANCE BEVR

Junčka

To je bilo takrat, ko nisem bil več pobič, a tudi ne še fant, saj sem še hodil v šolo. Pri sosedu, kjer sem bil kuhan in pečen, so me že porabili za nekatero kmečko delo. Vodil sem vole pri vožnji in pri oranju, stresal redanice za kosci, nosil vodo v senošet. Znal sem vsako delo, ki ga je po navadi opravljaval pastir. Če je nanesla potreba, sem tudi pasel.

Neko jutro so mi rekli, naj žene dva junčka na planino. To mi je bilo ljubše kot katerokoli delo. Dali so mi veliko zagozo kruha in kos slanice za kosilo. S seboj sem vzel tudi sekirico, svojo zvesto spremljevalko.

Spočetka je šlo kot po maslu. Pirhast junčka sta tekla pred menoj kot dva zvesta psička. Najprej po stezi, nato po klancu skozi raztreseno vas. Včasih sta se za hip ustavila, da sta mimogrede odtrgala šop trave. Priganjal sem ju z dolgo šibo.

Ko smo dospeli na gmajno kraj vasi in nato v gozd, so se začele težave. Nista se ustavljala le za kak šop trave. Utepla sta si v glavo, da se bosta pasla, kot sta bila navajena vsak dan. Niti prošnje, niti vpitje, niti udarci s šibo — vse nič ni zaleglo. Bržkone sta si mislila, da ju iz gole hudobije podim od paše. Za pot se nista več menila, kot da je ni. Raztepla sta se vsak na svojo stran.

Tekel sem za njima in ju navračal. A ko sem enega prignal na pot in lovil drugega, mi je prvi ušel. Stal je med drevjem in skalami in mirno mulil redko travo.

Tekanje me je utrujalo, obraz se mi je kopal v gostem znoju. Sonce je stalo že visoko, že kdaj bi moral biti na planini, a je bilo za menoj komaj pol poti. Tedaj sem se zavedel, da sem enega izmed junčkov popolnoma izgubil. Ni ga bilo več niti pred menoj, niti za menoj, niti na desni, niti na levi. Zdelo se mi je, kot da se je v tla vdrl. Le hrbet drugega junčka se je odražal med drevjem. A ta je bil gluha za moje vpitje, ko sem tekkel za njim. Ni hotel nazaj na kolovoz, silil je globlje v gozd.

Obšel me je tak obup in srd, da sem zavihel sekirico in jo zagnal za njim. Tudi to ni pomagalo. Zdril sem se v jok, ki sem ga že dolgo zadrževal. Počutil sem na bližnji robek in se predajal solzam.

Da, jokati sem, tega me ni sram priznati. Kdor je kdaj pasel, me bo razumel. Bilo mi je huje kot takrat, ko sem pasel Cikano, ki mi je uhajala v deteljo. Sonce se je nagnilo že čez poldan, a jaz sem bil z enim junčkom še daleč od planine, drugi pa se mi je izgubil.

Izjokal sem se in pojužinal, kar sem imel v culici. Poiskal sem sekirico in stekel za junčkom, ki mi je še ostal. Ker je bil sam, je šlo laže, četudi ni bilo brez truda. Tih sem upal, da bom izgubljenega junčka že našel na planini.

To upanje je bilo prazno. Do

spel sem tik pred večerom, a mojega junčka ni bilo med drugo živino. Verjel sem, da je za vedno izgubljen. Ves poklapan kot tepen pes, sem se vračal domov.

«En junček se mi je izgubil», sem povedal, ko sem stopil v izbo, trdo se mi je zavozlalo v grlu.

Sveti Peter in Bog sta šla po svetu. Spotoma se sveti Peter spomni, da imajo doma šagro in zato prosi Boga, naj mu dovoli domov. Bog mu rad ugodí in Peter se odpravi domov. Doma je bilo na šagri vsega dovolj. Tri dni se sveti Peter pomudi doma. Ko se vrne, ga vpraša Bog, kako je bilo doma na šagri. Peter mu odvrne, da je bil zadovoljen, ker je bilo jedače in pijače na izbiri. Bog je samo molčal.

Drugo leto je sveti Peter spet prosil, če bi smel domov na šagro. Kristus mu de: «Kar pojdi, sem zadovoljen!».

Ko sveti Peter obišče svoje domače, ni bilo nič ne za zob ne za po grlu. Brž se vrne h Kristusu. Ta ga pa vpraša, kako da se je tako naglo vrnil, da ni prebil pri svojih niti enega dne. Peter mu odgovori: «Kaj bom doma, ko ni bilo niti ovenega kruha!».

Spet je poteklo leto dni. Pot ju je zanesla na Štajersko. Tam je bil velik bogatin, ki ni dajal božjega daru. Bog je vedel, da bo bogatin umrl in je svetemu Petru dal hudo lakoto, da bi v potrebi šel v graščino prosit božjega daru. Šel je, a so ga z gradu napodili, češ naj gre delat in si z delom služiti kruha.

Bog je Petra vodil okrog in mu dal še hujšo lakoto. Ker sta prišla pod isti grad, je sveti Peter znova potrkal na vrata tiste graščine. Nič daru mu niso dali, le napodili so ga.

Ko sta prišla tretjič v tisti kraj, je Bog dal svetemu Petru tako lakoto, da se je vlačil po štirih. Komaj je prilezel v grad in poprosil daru. Grdo so ga gledali v gradu, nič se jim ni smilil. Dekla pa je rekla:

«Dajte mu kaj, dajte! Je že trikrat prišel k nam! Dajte mu! In je zares pri bogatinu izmoledovala vrečo pšenice zanj.»

Ko pride Peter z vrečo pšenice h Kristusu, pravi ta: «Zdaj pa pojdiva hitro naprej!» In ko sta šla, je po poti priletel bel zajček, za njim pa črn pes. Kristus pravi Petru: «Vrzi z ramena dol pšenico in jo izsuj in nastavi vrečo, da se vanjo ujame zajec.»

Petru je bilo žal za pšenico, vendar je ubogal in storil po božjem naročilu. Zajec še zadnji hip skoči v vrečo, da ga ne zagrabi pes, ki je ves togoten.

«Kar je moje, je moje! Dajte zajca!» besni. «Ni naredil nič dobrega na svetu, nima nobenih božjih darov!».

Zasmejali so se.

«Kdaj je že v hlevu!» so rekli. Sam se je vrnil.

Debelo sem gledal. Sam se je vrnil. Saj to bi lahko vedel. A bil sem prav tak teliček kot junček, da na to nisem pomislil. Srce mi je postalo lahko, usta so se mi od radosti razširila prav do ušes.

Ne vem, kdo je potem junčka gnal na planino. Jaz ga nisem. A ga tudi do danes nisem pozabil.

Rezijanska legenda

Bog pa pravi: «Poglejmo! Morda pa ima kaj!».

Pogledajo v vrečo in najdejo ob zajcu še tri zrna. In tedaj pravi Bog:

«Vsako zrno je božji dar! Tri jih ima! Rešen je!».

Duša bogatinova v belem zajcu je bila rešena pred hudobo v črnem psu.

Fran Milčinski

Kako sta se skušala Butalec in Tepanjčan

Butalci so se od nekdanj kosali s Tepanjčani zastran modrosti.

Pa je prihajal Butalec z vinograda, košek je nesel na rokah, v košku je bilo nekaj, je bilo pokrito z listjem, da se ni ločilo, kaj da je. Pa je srečal Tepanjčana.

Ogovoril ga je: Hej, Tepanjčan, leščerba modrosti, bakla učenosti! Ugani in povej, kaj nesem v košku! Če uganeš, ti dam vse breskve, kar jih je notri!».

Je dejal Tepanjčan: «Breskve so».

Se je začudil Butalec: «Če mi po-



veš, koliko jih imam v košku, ti jih resnično dam vseh šestdeset».

Je dejal Tepanjčan: «Šestdeset».

Se je začudil, Butalec: «Streliš skrtačena. Če mi uganeš in poveš še to, kako je ime moji ženi Katri, pa ti dam še ženo povrh, kar tvoja naj bo!».

Je odgovoril Tepanjčan: «Nak, nak, toliko pa le nisem neumen, da bi jemal tvojo babo Katro, kar obdrži jo in še svojih šestdeset breskev zraven nje».

Nekoč je živela vdova, ki je imela dve hčeri. Starejša je bila povsem podobna po čudi in obrazu — kdor jo je videl, je menil, da gleda njeno mater. Obe pa sta bili tako odurni in tako ošabni, da z njima ni bilo moči živeti. Mlajša je bila prava podoba svojega očeta — mila in skromna pa še lepa povrh, da bi lepšo težko kje našel. Po naravi gliha vkup štrih, zato je imela mati od sile rada svojo starejšo hčer, ni pa za nič na svetu mogla mlajše. Ta je morala jesti v kuhinji in delati kakor črna žvina.

Ubogo dekle je imelo mnogo opravil na skrbi. Tako je morala dvakrat na dan tudi po vodo. Studenec je bil debele pol milje od doma in prinesiti je morala velik vrč. Ko je bila nekega dne pri studencu, je prišla do nje revna žena in jo poprosila piti.

«Zakaj pa ne, mati», je reklo dekle, splaknilo vrč in zajelo vode na najbolj snažnem koncu. Nato je vrč vzdignilo, ga nagnilo in ji ponudilo, da je žena laglje pila.

Ko se je dobra žena odžejala, je rekla deklici:

«Tako si lepa, tako dobra in skromna — ne morem si kaj, da bi ti ne dala česa v dar». Žena je bila vila, ki se je bila spremenila v kmečko ženo; hotela je deklico preskusiti. «Dala ti bom, da ti bo padla iz ust ali cvetica ali pa žlahten kamen ob vsaki besedi, ki jo boš spregovorila».

Ko je prišlo dekle domov, jo je mati ozmerjala, češ da prihaja tako pozno od studenca.

«Odpustite, prosim, mati», je rekla revica, «da sem se tako dolgo mudila».

In pri teh besedah so ji padle iz ust tri vrtnice, trije biseri in trije veliki diamanti.

«Kaj vidim?» je rekla mati vsa prevzeta. «Rekla bi, da ji biseri in diamanti letijo iz ust! — Od kod pa to, hčerkica?» Bilo je prvič, da jo je poklicala za hčerkico.

Ubogi otrok ji je prostodušno povedal vse, kar se je bilo zgodilo. Pri tem se mu je naletel čeden kupček demantov.

«Zares», je menila mati, «tudi svojo hčerko moram poslati tjakaj. — Poglej, Frančka, poglej, kaj prihaja tvoji sestri iz ust, kadar govori! Ali bi ne bila tudi ti vesela, ko bi bilo to tudi tebi dano? Treba ti je samo, da greš po vode k studencu. Ko te bo revna žena poprosila piti, glej, da ji boš lepo prijazno ustregla».

«Lepa reč!» je odvrnila ošabnica. «Jaz da bom hodila po vodo!».

«Šla boš», se je razhudila mati, «pa pri priči!».

Šla je, toda vso pot je godrnjala. Vzela si je s seboj najlepšo srebrno posodo, kar so jih imeli pri hiši. Komaj je dospela do studenca, že je zagledala imenito napravljeno gospo, ki je bila izstopila iz gozda in jo poprosila piti. Bila je prav tista vila, ki se je bila prikazala njeni sestri. Po vedenju in po obleki pa se je bila spremenila v kraljičino, da bi dekle preiskusila.

«Sem mar prišla semkaj», je rekla grda ošabnica, «da bom vam dajala piti? Kakopak! Nalašč zato sem prinesla srebrno posodo s seboj, da bodo oni pili iz nje; Tako pravim: pijte, kjer hočete».

«Nič nisi prijazna», je odvrnila vila, ne da bi se kaj razjezila. «Pravi! Ker si tako malo ljubezniva, naj ti pri vsaki besedi, ki jo boš izgovorila, pade iz ust kača ali krastača».

Brž ko je mati zagledala svojo ljubljeno, ji je zaklicala:

«Kako je kaj, deklič?».

«Kako naj bo, mati?» ji je odvrnila odurnica in iz ust sta ji padla dva gada in dve krastači.

«Bog se usmilil!» je zavpila mati. «Kaj vidim? Njena sestra je tega krivala! To mi bo plačala!».

In že je stekla, da bi jo nabila.

Ubogo dekle je zbežalo in se zateklo v bližnji gozd.

Kraljev sin, ki se je vračal iz tova, jo je srečal. Ko jo je zagledal in videl, kako je lepa, jo je vprašal, kaj počneja ondi sama in zakaj se joče.

«Oh gospod, mati so me spodili od doma!».

Kraljev sin je opazil, da ji letijo biseri in demanti iz ust. Vprašal jo je, od kod to.

Povedala mu je svojo dogodivščino. Kraljevič se je zaljubil vanjo. Premislil je tudi, da je takšen dar več vreden kakor še tolikšna dota, ki bi jo utegnila katera druga prinesiti k hiši. Tako jo je odvedel v kraljevski grad k svojemu očetu kralju in tam sta se zve-la.

Njena sestra se je pa tako osovražila, da jo je mati pognala od hiše. Nesrečnica je blodila daleč daleč okoli, pa ni našla nikogar, ki bi jo hotel sprejeti. Tako je umrla zapuščena nekje v goščavi.

Nauk
Prijaznost vedno lahka ni, saj k njej uslužnost tudi spada. Prej ali slej sledi jima nagrada in dostikrat tedaj, ko se nam najmanj zdi.

Dragulji in denar seveda kaj radi uslužnost tudi spada. Toda prijateljska beseda je dosti silnejša in mnogo več velja.

Lojze Zupanc

Povodni mož in deklica

V Bohinjskem jezeru je živel povodni mož z dolgo, predolgo zeleno kodeljo in z velikimi, prevelikimi plavutmi. Ker pa je bilo samemu dolgčas, si je plavutar lepega dne zaželel človeške družbe. Človeka sicer ni poznal, saj še nikoli ni govoril z njim, videl pa je, da zna plavati ko on in da lovi jezerske ribe kakor on.

Dolgo, dolgo ga je iskal, ki bi bil pravšen zanj, dolgo je ob jezerskem bregu čepel v tolmunu ter oprezoval za človekom, dokler se ni namerilo, da je prišla na jezerski breg majhna, majhna deklica. Tamkaj jo je pustila mati, ki je šla na bližnje perišče njeno srajčko prati.

Deklica se je tako igrala, da je v jezero kamenčke metala. In ko je povodni mož zagledal deklico, ki se je sama igrala, je prežun pomolil sluzavo roko iz tolmuna, pograbil deklico ter jo potegnil k sebi. Presrečen je z njo odplaval v svoj povodni grad, kjer jo je položil na srebrno posteljico. Ali ko se je deklica prebudila in mater pogrešila, je zajokala tako presunljivo, da bi se je še kamen usmilil.

Povodni mož jo je tolažil in tolažil, a ni je potolažil, četudi je pred njeno srebrno posteljico prinesel vse bogastvo podvodnega gradu: poln skaf biserov. Deklica pa je vso to navlako odrinila od sebe in po materi jokala.

Takrat se je povodni mož tako razžalostil, da je še sam zajokal. In ko je jokal in jokal, mu je iz oči polzelo samo biserje. Toliko biserov je najokal, da jih je deklica imela poln predpasnik.

Deklica pa je še kar naprej jokala in jokala ter klicala mater. Zdajci je povodni mož spoznal, da je človek bitje s čustvi, zato je deklico nežno vzel v naročje ter jo odnesel nazaj na jezerski breg.

Tačas je njena mati že oprala srajčico. Ko je šla po svojo deklico, jo je našla spečo na jezerskem bregu, v naročju pa je imela poln predpasnik biserov...

Tako je povodni mož poplačal otrokovo ljubezen do matere.

JOSIP JURČIČ

SLOVENSKI JANIČAR



85. Vsa turška sila, ki še ni bila razlila se proti severu naprej, obstopila je od vseh strani trdno klostroško poslopje. Ne bi bilo težko braniti dobro utrjenega obzidja, ko bi bilo bramborcev. Ali le malo je bilo ljudi, ki so bili za zidom, zakaj veliko hlapcev se je bilo pri procesiji razkropilo, in bodisi v turško ujetništvo prišlo, bodisi končalo pod turškimi sabljami.



86. Izmed menihov bil je v klostru samo Marko Kozjak z dvema sivostarima očetoma. Zdanja nevarnost prisili Marka, da pozabi sam nase in svoje bolečine; premaga stare bolne kosti in kakor nekdanji vojak zapoveduje hlapcem. Dobro pa je razvidel, da to malo ostrašeno krdele ne more dolgo braniti široko razprostranega obzidja proti taki množici Turkov, ki je obkrožala kloster.



87. Nedaleč od mesta, kjer sta stala meniha, nastane velik hrup. Sredi med hlapci se pojavi dolgi cigan, ki je prišel v kloster po skrivnem hodniku. Hlapci so hoteli napasti Samola, ali ta jim pokaže prstan in pove, da ga pošilja opat, naj jih po skrivnem hodniku odpelje iz samostana na varno. Marku pa razodene, da je njegov sin poveljnik janičarjev pred samostanom.



88. Kozjak, sproznaviš, da se dolgo brani ne more, sklene zapustiti še to noč obzidje, tem bolj, ker se je mesec na srečo skril za oblake. Preden je torej minilo pol ure bilo je vse pokonci. Ravno so hoteli odpreti železna vrata, ko se pretrga oblak na nebu in luna posije svetlo in jasno. Zdajci se skaže, da jih je ravno luna smrti rešila.

Narisal: M. BATISTA